

İSİM

TIP 555- TIBBİ ETİK STAJI

1. TANIMI

Bu staj programı, hekimin görev ve sorumluluklarını eğitimde temel konu olarak içermektedir. Bu amaçla, tıp eğitimi sürecinde edinilen bilgilerin hekimlik mesleğinin değerlerine uygun biçimde kullanılabilmesine yönelik değerlerin aktarımı eğitim sürecinin hedefi olarak belirlenmiştir. Eş zamanlı olarak hekim-hasta ilişkisi konusunda da eğitim sırasında bilgi aktarılmaktadır. Ek olarak tıbbın temel kavramları ve ana çalışma alanları gözden geçirilmektedir. Derse bir genel giriş yapıldıktan sonra tıp tarihine ilişkin çeşitli konular teorik olarak değerlendirilmektedir. Hastalık, sağlık ve sağlık bilimlerine ilişkin çeşitli kavramlar ve bunların toplumla ilişkileri ele alınmaktadır. Bu ders tıbbın ana branşlarına ait etik olayların değerlendirilmesini gelişim ve tarihi perspektiften ele almaktadır. Tıp etiği, insan hakları, etik- hukuk ilişkisi ve sağlık alanındaki ulusal ve uluslararası etik ve hukuki düzenlemeler dersin içeriğinde yer almaktadır.

2. DÜZEY

a. Önkoşul:

Yok

b. Amaçlar:

Dersin amacı öğrencileri tıp uğraşı alanındaki etik yaklaşımlarla ilgili temel kavramlar konusunda bilgi vermek ve tıbbi konuları etik yönüyle değerlendirme yetisi kazandırmaktır. İkinci amacımız, Öğrencilere, tıp etiği ile ilgili özellikli noktaları vurgulayarak, karşılaşılabilecekleri etik sorunlar açısından iyi hekimlik uygulamaları yaklaşımlarının kazandırılmasıdır.

c. Öğrenim çıktılar:

Ders kapsamında edinecekleri bilgi ve deneyimin öğrencilere meslek yaşamlarında hastaya yaklaşım, tedavi ve mesleki öngörü için gerekli iyi hekimlik uygulamaları açısından yararlı olacağını umuyoruz.

Kaynaklar:

Kitaplar

- ALBERT R. JONSEN, MARK SIEGIER, WILLIAM J. WINSLADE (2002): Clinical Ethics: A Practical Approach to Ethical Decisions in Clinical Medicine. Mc Graw-Hill /Appleton. 5. ed.
- AŞCIOĞLU Ç. Tıbbi Yardım ve El Atmalardan Doğan Sorumluluklar. Ankara 1993.
- AYAN M. Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk. Kazancı Kitap Ticaret A.Ş. 1991.
- BLOOM W.S., (1964): The Doctor and His Patient – A Sociological Interpretation, A Free Press Paperback
- BÜKEN E., BÜKEN NÖ. "Tıpta Malpraktis ve Etik Yönleri (Ethical Aspects of Malpractice in Medicine)", Yaşama Dair Etikçe Bir Bakış (An Ethical Glance Concerning Life) , Arda B. Büken NÖ. Duman YÖ. Öztürk H. Şahinoğlu S. Yetener M. Yıldız A. (Publication Committee). Ankara Medical Society Publ. 2002. p:86-112.
- BÜKEN E., BÜKEN NÖ. Yasal ve Etik Yönleriyle Türkiye'de Tıbbi Malpraktis (Legal and Ethical Aspects of Medical Malpractice in Turkey)", Çağdaş Tıp Etiği (Modern Medical Ethics), Demirhan Erdemir A., Öncel Ö., Aksoy Ş.(Eds). Nobel tıp kitabevleri. 2003. p: 163-178.
- GÖKSEL, A.Fuat,(1986): Deontoloji Repetitoryumu, AÜTF yay. Ankara
- GREENFIELD H.I. (1973): Hospital Efficiency and Public Policy, Praeger Pub., New York

- HANCI H., Hekimin Yasal Sorumlulukları ve Hakları, İkinci Baskı Toprak Ofset ve Matbaacılık Ltd. Sti., İzmir, 1999.
- HATUN Ş. Hasta Hakları. İletişim Yayınları, İstanbul, 1999.
- JONES B., Somers P., Preparation of Reports and Overview of The Law, Medicolegal Reporting in Surgery, Jones B.(Ed)., Churchill Livingstone, 1997: 1-19.
- KÖROĞLU E, Sağlık Mevzuatı, Hacettepe Yayın Birliği, 2. Bas., Ankara, 1987.
- KÖROĞLU H., Türk Mahkemelerinde Bilirkişilik ve Bilirkişi Kurumları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001.
- KUÇURADİ, İ., (1988): Etik, Meteksan yay., Ankara
- MAPPE, A. T. - ZEMBATY S. J.(1987): Social Ethics - Morality and Social Policy, 3rd Ed. Mc Graw - Hill Book Company. Newyork.
- MERTON R., D., READER G., G., KENDALL, P., L., (1957): The Student Physician, Harvard Universty Press, Cambridge, Mass.
- **PRİBİLLA O., “Hukuk İle Etik Arasında Hekim”, in Dietrich v. Engelhardt, ed., Tıbbın Gündelik Yaşamında Etik (Nobel Tıp Kitabevleri, 2001)**
- SAYEK F., Sağlıkla ilgili Uluslararası Belgeler, Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Yayını, Ankara, 1998
- SAYILI, A., (1948): Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir, Gündoğan Yayınları, Ankara
- SELSAM, H., (1995) Etik, Çev. Yüksel Demirekler, Yaba Yay., Ankara
- SOYER A., Hekimlik ve İnsan Hakları Türk Tabipler Birliği Deneyimi 1984-1992, Soyer A. (Ed), TTB yayını, 1996
- SSBYB, (1992): Sağlık Hizmetlerinde Mevcut Durum, Ulusal Sağlık Projesi 2001 Raporları, Ankara.
- SSBYB, (1973), Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl, SSBYB yay. no:422, Ankara
- SZASZ, T. S., KNOFF W., F., HOLLENDER M., H., (1958): The Doctor – Patient Relationship and its Historical Context, Amer. J. Psychiatry, 522-528
- ŞENOCAK Z. Özel Hukukta Hekimin Sorumluluğu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No. 529. Ankara Üniversitesi Döner Sermaye Yayınları No. 44, Ankara 1998
- TABABET UZMANLIK TÜZÜĞÜ, (1973): 4.5.1973/76229.
- TAŞKIN A. Organ ve Doku Nakillerinde Hekimin Cezai Sorumluluğu. Adil Yayınevi, Ankara, 1997.
- TAYLOR, F., K., (1979): The Concepts of İllness, Disease and Morbus, Cambridge Universty Press.
- THOMAS MAPPE, DAVID DEGRAZIA (2000): Biomedical Ethics. Mc Graw-Hill / Humanities. 5.ed.
- TIBBİ DEONTOLOJİ TÜZÜĞÜ, (1960). 13.1.1960 tarih, No: 4/12578 Bakanlar Kurulu Kararı, 19.2.1960, No: 10436 Resmi Gazete, 3:41, s: 164
- TOM BEAUCHAMP, LES L. JOHNSTON (2003): Contemporary Issues in Bioethics with Infotrac. Wadsworth pub. 6th ed.
- TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ, (1998a), Sağlıkla İlgili Uluslararası Belgeler, Yayına Hazırlayan: F. Sayek, Ankara
- TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ, (1998b): Türk Tabipleri Birliği Etik Kurul Görüşleri, Ankara
- TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ, (1999): Hekimlik Meslek Etiği Kuralları, Ankara

- VOLKOW, F. M.(1989): “Ethics”, Translated from the Russian by N. Belskaya, Progress Pub. Moscow.
- WERCHICK J. Legal İmplications of İatrogenic Disease. Preger L. Ed. İatrogenic Diseases. Vol 2, CRC Press Inc, 1986: 232-246.
- WHITEHEAD, M., (1992): Eşitlik ve Sağlık: Kavram ve İlkeler, TTB yay., Ankara

Makaleler

- Adli Tıp Kurumu Kanunu, Kanun Numarası: 2659, Kabul Tarihi: 14.04.1982,Resmi Gazete Yayımlı Tarihi: 17670/20.04.1982.
- BAYRAKTAR K. Hekimin Tedavi Nedeniyle Cezai Sorumluluğu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Doktora Tezi, İstanbul, 1972.
- Borçlar Kanunu, Kanun Numarası: 818, Kabul Tarihi: 22.04.1926, Resmi Gazete Yayımlı Tarihi: 359/29.04.1926.
- BUKEN NO, BUKEN E., "The Legal and Ethical Aspects of Medical Malpractice in Turkey". Selected Legislation and Jurisprudence. The European Journal of Health Law, Volume 10, No. 2, 199-214
- BÜKEN E., 1990 – 2000 Yılları Arasında Adli Tıp Kurumu Birinci ve İkinci İhtisas Kurullarına Obstetrik ve Jinekolojik Tıbbi Uygulama Hatası İddiasıyla Gönderilen Olguların Adli Tıp Açısından İrdelenmesi, T.C. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Uzmanlık Tezi, İstanbul, 2002
- BÜKEN NÖ. BÜKEN E., "Yasal ve Etik Yönleriyle Türkiye'de Tıbbi Malpraktis (Legal and Ethical Aspects of Medical Malpractice in Turkey)", Tıp Etiği- Hukuku- Tarihi Dergisi (Turkish Clinics Journal of Medical Ethics, Law and History), 11(2): 140-147(2003).
- CALLENS S., Medical Civil Liability in Belgium. Four Selected Cases, European Journal of Health Law, 1 ,2003. 115-133.
- CASSALS M. M., Igualada J. R.,Feliu J. S., Medical Malpractice Liability in Spain: Cases, Trends and Developments, European Journal of Health Law 2003,1, 151-179.
- COHEN R.M., Why Error Reporting System Should Be Voluntary, BMJ, 18 March 2000; 320; 728 - 9
- Committee on Professional Liability. Managing Orthopaedic Malpractice Risk. American Academy of Orthopaedic Surgeons, 2000.
- ÇANKAYA H. Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğunun Temel Prensipleri ve Hekim Sorumluluğunda Kusurun Değerlendirilmesi. Adli Tıp Kurumu, Uzmanlık Tezi, İstanbul, 1991.
- EMANUEL, E., J.- EMANUEL, L., L., (1993): Hekim-Hasta İlişkisinin Dört Modeli, Jama, 6:2, s. 115-122
- ERDEMİR D.A., Namal A., Tıp Etiği Işığında Hasta ve Hekim Hakları 1. Baskı, Türkiye Klinikleri Yayını, Seri No: 64; 2000, Ankara, 39 – 99
- FULFORD, K. W. M., (1989): Moral Theory and Medical Practise, 1. Ed., Avon The Bath Press
- FULFORD, K. W. M., (1990): Philosophy and Medicine: the Oxford Connection, British Journal of Phychiatry, 157: s. 111-115
- GÖKSEL A F, (1994): Etik'den Deontoloji'ye (Bağlayıcı Kuralların Oluşumu), Tıbbi Etik, 2:1, s. 1 – 2
- GÜLEÇ C.(1990) Tıp Eğitimi Hekim Kimliği ve Sağlık Bilinci, Sağlık ve Toplum, 1:1,

- GÜNDOĞMUŞ ÜN, Bilge Y, Kendi Ö, Hancı İH. Hekimlerin yasal sorumluluğunun yüksek sağlık şurası açısından irdelenmesi. Adli Tıp Bülteni, 1997; 2: 66-69.
- GÜNDOĞMUŞ ÜN, Ersoy N, Biçer Ü. Yüksek Sağlık Şurası kararlarının etik açıdan değerlendirilmesi. Toplum ve Hekim Dergisi, 1998; 13: 14-17.
- Hasta Hakları Yönetmeliği, Resmi Gazete Yayın Tarihi: 23420/01.08.1998.
- HOLDER AR. Failure to consult specialist. JAMA, 1975; 231: 1391.
- J.G. Schenker, Codes of perinatal ethics: an international perspective, Clin Perinatol. 2003 Mar;30(1):45-65.
- KAYABEYOĞLU İ., Tıbbi Uygulama Hataları ve Adli Tıp Açısından İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Tıp Anabilim Dalı, Doktora tezi, İstanbul 2000: 5.
- KAYALI Z. Uygunluk Sebebi Olarak Tıbbi Müdahaleler. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996.
- KESKİN R. Sağlık Personelinin Obstetrik ve Jinekoloji Uygulama Hatalarının Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, İstanbul, 1996
- KOÇ S., Yorulmaz C., Hekimin Yasal Sorumlulukları, Adli Tıp Cilt 1, Soysal Z, Çakalır C. (Ed), İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınlarından, Rektörlük No: 4165, Fakülte No: 224,p46,47.
- KOMESAROF P. A., In The Public Eye The Relationship Between Law and Ethics in Medicine , Internal Medicine Journal;2001, 31 (7),413.
- KOYUNCUOĞLU T. Türk Hukukunda Doktorun Özel Hukuk Sorumluluğunun Hukuksal Temeli. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Kürsüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 1980.
- KRAVİTZ R.L., Rolph J.E., McGuigan K., Malpractice Claims Data as a Quality Improvement Tool; Jama, Oct 16, 1991; 266(15), 2087-2097.
- LANAGA C., The Right to a Caring Relationship The Law and Ethic of Care, Journal of Perinatal & Neonatal Nursing; Sep 2000; 14, 2; Health Module; pg 12
- LYNCH C, Coker A, Dua JA., A clinical analysis of 500 medico-legal claims evaluating the causes and assessing the potential benefit of alternative dispute resolution. British Journal of Obstetric and Gynaecology 103, 1996 : 1236 – 1242.
- MAUGHAN P.J, Medical Negligens and The Law, British Journal of Surgery, 88,2001: 899 – 900.
- McHALE J.V., Medical Malpractice in England – Current Trends, European Journal of Health Law 2003,1, 137-151.
- MEREDİTH, P., WOOD, C., (1998): Injury Into the Potential Value of an Information pamphlet on Consent to Surgery to Improve Surgeon – Patient Communication, Quality in Health Care, 7: 65-69
- MİGDEN D. The Past and the Future of Malpractice Litigation. JAMA, 2000; 284; 827.
- ÖRS Y, (1990b): The Doctor's Coat and the Philosopher's Attire – The Ethical and Pedagogical Aspects of Teaching Medical Ethics; Newsletter on Computer Use, Feminism, Law, Medicine and Teaching, American Philosophical Association, 90(58): 60 – 62
- ÖRS Y, (1990c) "Gelişmekte Olan Bir Kavram: Biyoetik", İstanbul konukevi çevresinde yapılan konuşma 23-11-1990
- ÖRS Y, (1994b): Tıp Fakültelerinde Dördüncü Bir Boyut: Etik ve Ötesi, Tıbbi Etik, 2:1, s. 12 – 15

- ÖRS, Y. (1975):Geçmişte ve Günümüzde Hekim - Hasta İlişkisi, Tıp Dünyası, 48(6-8): (224-230/319-327) İstanbul.
- ÖZAYDIN Z, (1999): Bir Hasta Hakkı Olarak Özerklik ve Aydınlatılmış Onam, Medikal Etik, Editör: H. Hatemi, Tavashlı mat., s.39-54
- ÖZCAN C., GENÇ M. F.,(1998): Türk Sağlık Mevzuatı, ATO yay:3, İmaj mat., İzmir
- ÖZDEMİR MH, Çekin N. Yüksek Sağlık Şurası'nın Yapısı ve Bilirkişilik Görevleri. Adli Tıp Bülteni, 1998; 3: 3-7.
- ÖZSUNAY E. Alman ve Türk Hukuklarında Hekimin Hastayı Aydınlatma Ödevi ve İstisnaları. Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu, İstanbul, 1983: 31-60.
- PANG, M.C.S, (1999): Protective Truthfulness- The Chinese Way of Safeguarding Patients in Informed Treatment Decision, Journal of Medical Ethics, Vol. 25, Iss 3, pp 247-253
- RILLEY GJ, SIMMONDS RL, (1992), "Informed Consent in Modern Medical Practice", Medical Journal of Australia, 157:336-338
- RUDDICK W, (1999): Hope and Deception, Bioethics, Vol.13, Iss. 3-4, pp.343-357
- S OYER, A.,(1995): Modern Hastanelerin Doğuşu, Toplum ve Hekim, 10:69-70):S.95-98 s.53-59
- Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 1219, Kabul Tarihi: 11.04.1928, Resmi Gazete Yayımlı Tarihi: 863/14.04.1928.
- Tıbbi Hizmetlerin Kötü Uygulanmasından Doğan Sorumluluk Kanun Tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına Sunuldu at <<http://www.ttb.org.tr>> .
- TSAI, D.F.C., (1999), "Ancient Chinese Medical Ethics and the 4 Principles of Biomedical Ethics", Journal of Medical Ethics, Vol. 23, Iss 4, pp 315-321
- Türk Ceza Kanunu, Kanun Numarası: 765, Kabul Tarihi: 01.03.1926,Resmi Gazete Yayımlı Tarihi: 320/13.03.1926.
- Umumi Hıfzısıhha Kanunu, Kanun Numarası: 1593, Kabul Tarihi: 24.04.1930,Resmi Gazete Yayımlı Tarihi: 1489/06.05.1930.
- Büken NÖ. Büken E. "Nedir Şu Tıp Etiği Dedikleri? (What is This That Medical Ethics is Saying)" STED - Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (Continuing Medical Education Journal), Ankara Medical Society Publications, 11(1): 17-21 (2002).

4. ZORUNLULUK

Zorunlu derstir.

5. ÖĞRETİM ELEMANLARI

Prof. Dr.Gülnaz Arslan
 Prof. Dr. Haldun Müderrisoğlu
 Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu
 Prof. Dr. Faik Sarıalioğlu
 Prof. Dr. Feride Şahin
 Prof. Dr. Cemalettin Topuzlu
 Prof. Dr. Hulusi Zeyneloğlu
 Prof. Dr. Belgin Ataç
 Doç. Dr. Erhan Büken
 Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu
 Doç. Dr. Gamze Özçürümez
 Doç.Dr. Rıfat Vedat Yıldırım

6. STAJ SÜRESİ

Staj süresi bir hafta boyunca 45 saattir ve içeriği aşağıda sıralanmıştır.

Günler	Konular
1	Tıpta Ekip Çalışması
1	Etik Kurullar
1	End of The Life Kavramı
2	Hekimin Hukuki Sorumluluğu
2	Genetik ve Etik
2	Transplantasyon ve Etik
3	Cinsel Fonksiyon ve Üreme Etiği
3	Psikiatrik Hastaya Etik Yaklaşım
3	Kanserli Hastaya Etik Yaklaşım
3	Biyomedikal Etik ve Biyolojik Örnek Bankacılığı
4	Tıp, Tıpta Yöntem bilgisi, Bilimsel/Deneysel Tıp
4	Etik, Biyoetik, Tıp Etiği – İlgili Kavramların Tanımlanması
4	Tıp Etiğinde Temel Etik Yaklaşımlar ve Etik İlkeler
4	Hasta Hakları ve ilgili Etikolegal düzenlemeler
4	Tıp- Teknoloji ilişkisinden ortaya çıkan etik sorunlar
4	Yaşamın başında ve sonunda alınan etik kararlar
4	Yaşamın başında ve sonunda alınan etik kararlar
5	Etik vaka tartışması

7. ÖĞRETİM ve ÖĞRETİM YÖNTEMİ

Ders sözlü anlatım, tartışmalarla yürütülmektedir. Okunmak üzere kaynaklar önerilmektedir.

8. DEĞERLENDİRME :

Ders bitiminde yapılan test sınavı ile değerlendirilmektedir.

9. DİL :

Ders Türkçe işlenmektedir.